

NA DE NOVEMBERSTORMEN.

HET trof voor de Haagse vogelaars wel heel goed, dat de overigens zo noodlottige Zuidwesterstorm in de nacht van Vrijdag op Zaterdag viel. Het sprak dan ook vanzelf, dat Zaterdagmiddag en Zondag het strand onveilig werd gemaakt door allerhande Hanzen-kijk-in-de-lucht, al of niet gewapend met kijkers, rugzakken enz.

Maar dat viel op Zaterdagmiddag wel tegen. Na deze Zuidwesterstorm was weinig te bespeuren van die vogels, die na stormen, speciaal Westerstormen, aan onze kust rondzwerven. Op het Scheveningse Havenhoofd liep eenzaam een *paarse Strandloper* met omgekeerde kop onder de rails te loeren naar verstekelingen. Boven zee, buiten de havenmond, trok een onafgebroken reeks grote meeuwen naar het Zuidwesten, zo laag, dat ze telkens in de golfdalen uit het gezicht verdwenen. Het grootste deel, na telling blijkbaar 75 %, bestond uit volwassen *grote mantelmeeuwen*, de overige 25 % bestonden uit zilvermeeuwen, stormmeeuwen en jongen in allerlei kledij.

Een tweede meeuwenketting trok hoog over de stad, ook voor 't grootste deel uit volwassen mantelmeeuwen bestaande.

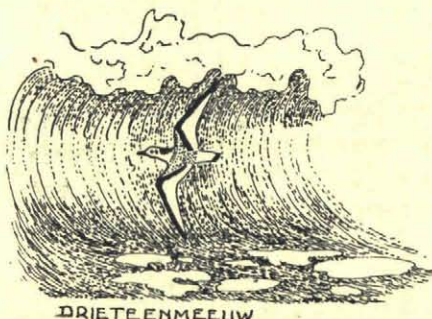
Boven zee telden we in vijf minuten ruim 180 vogels. De hele dag ging deze enorme verplaatsing door.

Zondag de 18de November was het ander weer. De nog steeds krachtige wind was geruimd tot West-Noordwest, en dat deed voor de exkursie van de Haagse Vogelbeschermers het beste verwachten.

Om negen uur stonden we met ons dertigen aan de Noordpier van de Nieuwe Waterweg. Natuurlijk gingen we eerst de pier op, om de *paarse Strandlopers* te zoeken, die hier regelmatig in de winter verblijven. Door het hoge water hoefden we niet lang te lopen; geen vijftig meter van het strand zagen we ze plotseling voor onze voeten. Dat gebeurt je altijd met die makke vogels, je ziet ze pas als ze vlak voor je weglopen, zó verdwijnen ze in hun bazalten omgeving.

Nauweliks waren we weer op het strand terug, of daar kwamen twee vreemde meeuwen aanzeilen. Ze leken veel op zilvermeeuwen, maar met het blote oog kreeg je al de indruk dat ze donkerder waren. En de onderkant van de vleugels, die af en toe fel door de laag achter ons staande morgenzon belicht werden, gaf ook geen zilvermeeuwenpatroon te zien, maar dat van een Kleine Mantelmeeuw. Zo zeilden ze op een veertig meter afstand aan ons voorbij, twee flets leikleurige *Britse Kleine Mantelmeeuwen*. Eén was volwassen, had een bijkans hagelwitte kop, terwijl de tweede een groezelig gevlekte kop had en dus nog jong was. Want ook hierin onderscheiden de Kleine en Grote Mantelmeeuwen zich van de Zilvermeeuwen, dat ze geen „Winterkop” krijgen. Die Britse ondersoort wordt aan onze kusten lang zoveel niet gezien als de donkere *Skandinaafse Kleine Mantelmeeuw* (die we vijf minuten later ook voorbij zagen komen); ze doen blijkbaar onze kust slechts noodgedwongen aan, terwijl de Skandinaafse regelmatig langs ons strand voorkomt.

Op onze weg naar 't Noorden kwamen we nu ook telkens een andere meeuw tegen, die we al verwacht hadden: de *drieteenmeeuw*, aan onze kust een echte Noordwestenwindklant, die ook slechts noodgedwongen van de open zee naar de branding verhuist. Achttien kwamen we er die dag tegen, alle op reis naar 't Zuidwesten. Vooral de jongen met hun bonte vleugels zijn prachtieren. Zo

DRIETEENMEEUW

zagen we er eenmaal vijf bij elkaar voor de schuimende golven langs schieten, keurig zwenkend van zij op zij.

Boven de duinrand trok weer één lange rij meeuwen naar het Zuidwesten, weer voor 't merendeel *Grote Mantelmeeuwen*. Steeds weer namen we ze in de kijker, een goede oefening voor 't herkennen van vogels in de vlucht.

Even voor Monster stonden we weer op een piertje te kijken naar een drieteenmeeuw, toen er plotseling laag over ons heen een donkere vogel streek. Nauweliks had iemand tijd om te roepen: „Een Jager!” of hij was al over ons heen en nog slechts in de schelle wolken om de zon als silhouet te zien. Maar we hadden hem niet kunnen bekijken. 't Was een jonge Jager, met regelmatige dwarsbanden over borst en vleugels en een klein puntje aan zijn staart. Zijn buitengewoon slanke vlucht en zijn grootte (als een kokmeeuw) deden ons vermoeden, dat het een *Kleinste Jager* was, maar 't kan ook een *Kleine Jager* geweest zijn.

Steeds speurden we de horizon af, en na een uur werden we beloond. Telkens even boven de golven uitkomend en dan weer er achter terugglijdend zagen we een grote, witte vogel met halfzwarte vleugels en een lange hals, een *Jan van Gent*, ook een visser van de volle zee.

Na twaalf begon een regelmatige trek van eenden boven zee. De weerberichten uit Scandinavië hadden al sedert een paar dagen vorst gemeld, zodat de eendentrek al te verwachten was. En daar kwamen ze nu, vooral bontgekleurde *smienten* met bruine koppen en chokola-bepoeierde borsten. Enkele kleine troepjes met een woerd voorop en meerdere troepen van ± 25 , een van 60.

Bij Monster scheidden zich de meeste Vogelbeschermers af, om met de tram naar Den Haag te gaan. Met een klubje N.J.N.-ers hebben we toen de tocht voortgezet, en niet tot onze spijt. We vermaakten ons met spelende *bonte kraaien* en dribbelende *drieteentjes* en besloten onze tocht in gezelschap van een jong *dwergmeeuw* dat tusschen de *kokmeeuwen* met hangende pootjes aan 't vissen was. De kokmeeuwen waren plotseling reuzen geworden.

Toen kwam de langdurige Noordwesterstorm van 25/26 November, voor mens en dier gevaarlijker dan de wel hevige, maar korte Zuidwesterstorm.

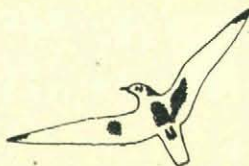
Maandagmorgen de 26ste kwamen we met eb aan het strand. Maar het leek een hoge vloed, hier en daar liep de zee tegen de strandboulevard op. 't Was

die nacht springvloed geweest, zodat de zee een ongekende hoogte had bereikt. De vloedlijn lag op de boulevard.

Maar treurig was het met de duinen langs het Noorderstrand gesteld. Tot aan de top toe waren ze afgeslagen, de draadafsluiting lag in groote kluwens beneden, de hele betonnen trap van Den Ruygen Hoek was weg. Grote brokken van het plantendek waren op de steile helling verstrooid. Het groene huisje was weggevaagd.

Er stond een geweldig wilde zee, en het schuim stoof in grote vlokken over de duinen heen, duidelijk de opstijgende luchtstroom volgend, die het de vele trekkende meeuwen zo gemakkelijk maakte, zonder vleugelslag te blijven zweven. Behalve (veel) *storm-*, (minder) *mantel-* en *zilvermeeuwen* trokken er ook *kokmeeuwen*. Die trek van de meeuwen is wel iets biezonders. Het weer is de duidelijke aanleiding tot een grote verplaatsing. Maar als zo'n storm bedaart, dan komen er vele terug. Maar vele blijven ook weg; dit zijn de echte trekkers. Hieronder horen zeer zeker de duizenden en nog eens duizenden mantelmeeuwen, die de 17de doortrokken. Dat de trek van die eerste categorie niet van 't jaargetijde afhankelijk is, maar uitsluitend van de weergesteldheid, tonen de jonge meeuwen, die bij stormachtige Zuidwestenwind in Mei en Juni soms bij massa's naar 't Zuidwesten zeilen.

Anders gedroegen zich de zeven *drieteenmeeuwen*, die we achtereenvolgens tegenkwamen; ze visten boven de branding, trachtten altans te vissen. Eens kwam er weer zo'n meeuw in 't gezicht, die boven de branding zweefde. We verwachtten al dat het een drieteenmeeuw was, maar wat had hij een vreemde tekening! De hele buik was donker. Die wisten we niet thuis te brengen; als hij nu maar dichterbij wou komen. Daar zeilde hij plotseling op ons af, en toen hij over ons heen zweefde, zagen we het: 't waren stookolievlekken, die de vreemde tekening veroorzaakten.

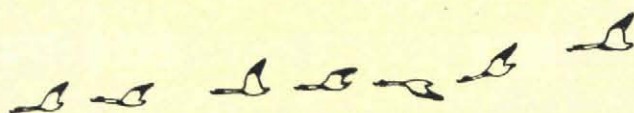

DE VREEMDE DRIETEENMEEUW

Plotseling stond vlak voor ons in de branding een klein vogeltje, snel zwaluwachtig klapwiekend. Pikzwart was het, met een witte dwarsband op 't begin van de staart: een *stormvogeltje* (*Hydrobates pelagicus* (A)) We zagen hem snel watertreden in de diepe golfdalen, telkens net op tijd onder de krullende golven vandaan schietend. Af en toe kwam daarbij goed zijn staart te zien, die hoefijzervorming afgerond was. Dat is het enige positieve veldkenmerk, dat onderscheiding van de twee stormvogeltjes mogelijk maakt. Het vale stormvogeltje heeft een duidelijke vorkstaart. Nog twee maal zagen we die dag zo'n ongedurig zwart zwaluwtje voorbij komen, beide vrij snel doortrekkend, dicht langs ons heen.

De mooiste trekverschijning, die we die dag zagen, waren de *bergeenden*. Hele slierten van deze prachtige vogels kwamen er voorbij, nu eens hoog in de lucht,

dan weer laag langs de branding. Fel blonken de witzwarte vleugels in de zon.

BERGEENDENTREK

De grootste troep was honderd man sterk, totaal kwamen er die dag een 250 voorbij.

Smienten zagen we viermaal, telkens een troepje van ± 25 , nu in tegenstelling met de 18de met veel mannetjes er tussen. In de loop van de morgen kwam de vloed opzetten, die ons af en toe al dwong tegen het duin op te springen.

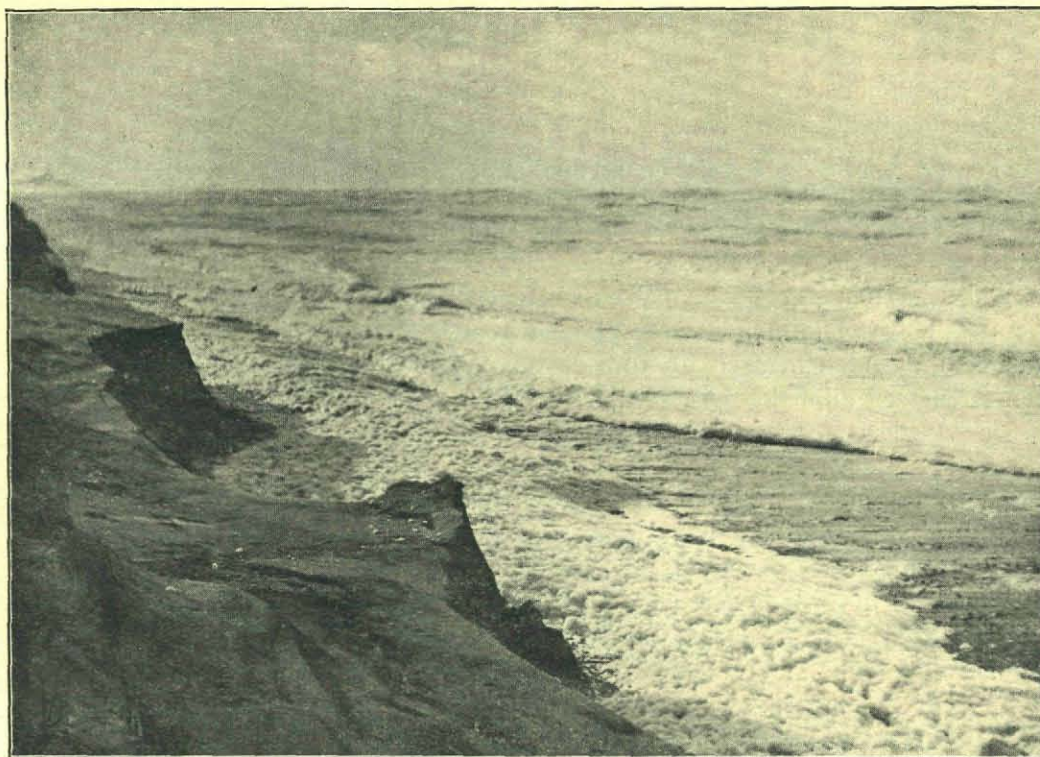
De voorduintjes bij Wassenaar in September 1927 genomen van af de Zeereep.

Foto N. TINBERGEN.

Omstreeks een uur kwamen we aan het einddoel van onze tocht: de plaats waar Meijendels voorduintjes lagen. Maar och, wat zag de kust er uit! Van voorduintjes niets meer te bespeuren, de branding raasde over de plaats waar ze liggen moesten. De zeereep er achter was nog over een meter of tien weggeslagen en nog steeds knaagde de branding er aan. 't Was een buitengewoon mooi gezicht, het strand was bedekt met een dikke schuimlaag, die met elke ver oplopende

golf werd opgestuwd tot meer dan manshoog en dan aan flarden werd gescheurd door de Noordwester. En dat alles onder een felle zon en wilde stormhemel. Nu had ik spijt, dat ik geen filmoperateur was! Wel kon ik stilstaande foto's maken, maar die geven toch maar een zwakke afspiegeling van de werkelijkheid.

Al dat schuim was verraderlik. Ik stond er tot mijn knieën in op mijn matglas te turen, een en al aandacht voor 't fotograferen. Daar kwam plotseling van onder het schuim, geruisloos, een snelle schuiver aanschieten en op hetzelfde ogenblik dat een klodder schuim de lensopening absoluut blindeerde, voelde ik de golf aankomen; eerst tokkelde het aanspoelsel tegen mijn benen, dan speelden de

De Zeereep op dezelfde plaats als voorgaande figuur. Waar de voorduintjes waren, raast nu de branding; de Zeereep zelf is over een breedte van 10 M. weggeslagen, 26 Nov. 1928.

Foto N. TINBERGEN.

golven om mijn knieën. Daar stond ik, tot aan mijn borst in het schuim, zodat ik kamera en kijkertas hoog op moest tillen. Boven het bulderen van de branding uit hoorde ik een duivelse lach; omkijkend zag ik mijn tochtgenoot triomfantelijk op de steile duinhelling staan, wit van het schuim, maar overigens droog.

Toen aanvaardden we de terugweg. 't Water was nu op zijn hoogst en sloeg telkens tegen de duinvoet aan. In 't eerst sprongen we nog voor elke golf tegen

het duin op, maar toen we ook daar nat waren geworden, bleven we maar gelijkvloers. Alleen als een golf ons tot over de knieën dreigde te komen, wipten we er even op. Drijfnat kwamen we terug, het schuim stond hier en daar in manshoge banken. Over de zeereep heerste nu één voortdurende schuimregen, zodat hier en daar de duinen er uitzagen alsof er dik sneeuw lag.

Twee dagen later, de 28ste November, stond er nog steeds een zeer krachtige Noordwestenwind. Ik ging 's morgens het Zuiderstrand op, om daar eens naar de duinafslag te kijken en in de hoop foto's te kunnen maken van de stormslachtoffers van verschillend allooi.

Het eerste wat me opviel, was weer het grote aantal *kokmeeuwen*, dat zich boven de branding, dikwels al vissende, naar het Zuidwesten bewoog. Deze tijd, eind November en begin December, is toch wel de eigenlijke trektijd van de kokmeeuwen; in enorm aantal komen ze dan door.

Het weer was in één woord prachtig. De krachtige wind die nu al een dag of vijf de zee in heftige beroering hield, stuwde geweldige wolkengevaarten landwaarts. Het kleurenspeel van de nu eens blinkend witte, dan weer somber grauwe koppen, met onregelmatige helblauwe openingen, waardoor schelle lichtvlakten op de schuimende zee vielen, was van een wilde schoonheid. Dat is een groot voorrecht voor mensen die aan zee wonen, die ongereptheid van het strand. Er mogen duizenden mensen gekampeerd en gebaad hebben, één hoge vloed in de herfst en weg zijn alle sporen van de tentenstad.

De vloed was ook deze dag weer hoog en kwam af en toe weer tegen de duinvoet aan. De duinen waren hier, dank zij de Delflandse hoofden, lang niet zo sterk afgeslagen als aan het Noorderstrand.

Ik was nauweliks op het strand aangekomen, of tussen de kokmeeuwen viel me een vogel op, die voor een meeuw opvallend gekleurd was. De donkere vleugelband duidde op jonge drieteenmeeuw of jonge dwergmeeuw. Hoewel het uitzicht door de kijker bemoeilikt werd door het stuivende schuim, was hij toch gemakkelijk thuis te brengen als *jonge dwergmeeuw*, daar de zwarte vleugelband over de rug doorliep. IJverig was hij aan 't vissen, al watertredend in de golf-dalen. Een kwart ertje later kwam ik er weer een tegen; zo dicht vloog hij langs me heen, dat ik de kijker niet nodig had.

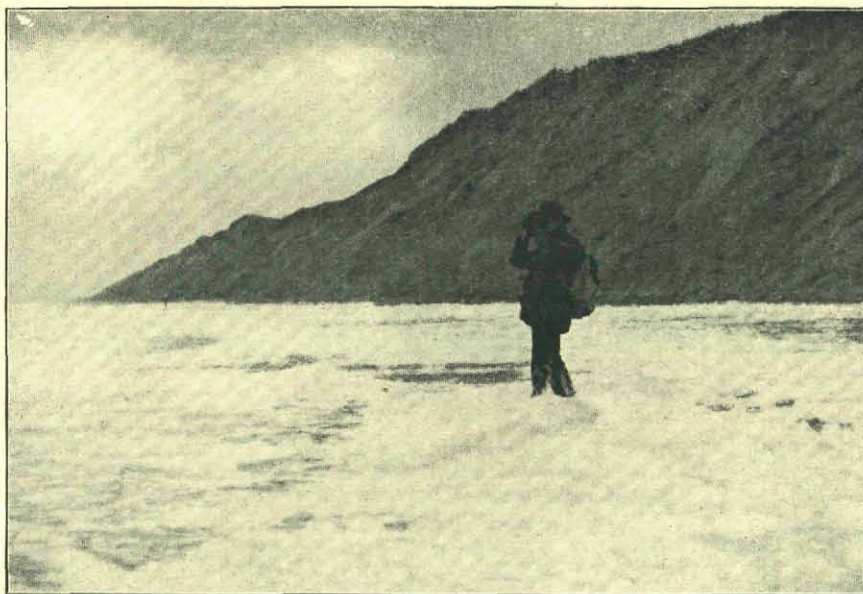

't Werd die dag een ware dwergmeeuwenparade. Merkwaardig was, dat ze alle naar het Noordoosten vlogen. Ik zag nog drie oude vogels, één bij Ter Heijde met een bijna geheel witte kop. Dat schijnen dwergmeeuwen niet dikwels te krijgen, meestal blijft de kop de hele winter groezelig asgrauw, heel anders dan bij de kokmeeuw. Ook na de broedtijd houden ze hun zwarte kop veel langer dan de kokmeeuwen; ik herinner me de 27ste Augustus 1925, toen ik over het Kurische Haff naar Rossitten voer. De dwergmeeuwen schenen die dag vrij sterk te trekken;

we kwamen enkele troepjes tegen, alle volwassen. Ze hadden alle nog zwarte koppen. De volwassen dwergmeeuwen zijn met geen andere meeuwen te verwarren. De onderkant van de vleugel is tot aan de oksel donker, aan de bovenkant is geen zwart te zien. De hele bovenzijde is blauwgrijs, alleen achter langs de de vleugel loopt een wit randje.

Toen ik terug kwam, waren er twee bij de zeesluizen bezig, beide volwassen. Zwemmend vielen ze dadelik op, door hun donker asgrauwe koppen en korte halzen. En als ze dan hun vleugels even uitspreidden om even op de Noordwestenwind te hangen, kwamen de dribbelende rode poten te voorschijn.

's Middags had ik nog een andere ontmoeting. Boven een piertje hing een

Het was eb, maar het leek een hoge vloed.

Scheveningen, 26 Nov. 1928

Foto N. Tim

Het was eb, maar het leek een hoge vloed.

1928

Foto N. Tim

de verenkleedden goed deed uitkomen. Onder de jongen was een kanjer van een meeuw, die opviel door zijn lichte kleur. Toen ik tot op een dertig meter genaderd was, nam ik deze nog eens in de kijker, en nu zag ik heel duidelijk de tekening van een jonge *Burgemeester*, te herkennen aan zijn uiterste grote slagpennen, die niet donkerder, maar lichter dan de rest van de vleugels zijn, waardoor de vleugels breder en plomper schijnen (misschien ook

Scheveningen, 26 Nov.

zijn) dan die van de jonge zilvermeeuwen. Heel opvallend is ook de lichtgele snavel, die maar een kleine zwarte punt heeft. Het hele verenkleed is effen en flets, nauweliks is op de staart een brede, iets donkerder dwarsband te zien. Hij had niet veel succes met vissen en toen ik te dichtbij kwam, zwenkte hij af en voegde zich bij een groep zilvermeeuwen, die boven de zeereep naar 't Noordoosten zeilde.

Drieteenmeeuwen waren de hele dag om me heen. Niet dat er zoveel waren,

Duinafslag bij Wassenaar. Het schuim stuift in grote vlokken over de Zeereep. 26 Nov. 1928.

Foto N. TINBERGEN.

maar doordat ze steeds over vrij grote afstanden heen en weer vlogen, dan hier eens visten, dan weer daar eens, zag ik ze steeds.

Nu hadden we na deze beide stormen wel veel teervogels verwacht. Maar er waren er maar hoogst enkele, altans direct er na. Begin December kwamen er weer verscheidene aandrijven, meest koeten, maar ook enkele alken. Wel werden er enige stormslachtoffers gevonden die niet door de stookolie te gronde waren gegaan: enkele *alken* en *zeekoeten*, een *zwarte zee-eend*, een *jonge drieteenmeeuw*, een *jonge zilvermeeuw* en enige *Jan van Genten*.

De vijfde December, toen de storm allang bedaard was, waren de gevolgen

nog aan de vloedlijn te zien. Op het Zuiderstrand vond ik een goede honderd grote exemplaren van *Hyas araneus*, de spinrab, sommige nog levend, vele met eieren. Tusschen de zeesterren tientallen kamsterren (*Astropecten*) en een volkomen gave plant van het suikerwier (*Laminaria saccharina*). De honderden Heremietkrabben, levende tepelhorens (*Natica catena*) en wulken (*Buccinum undatum*) waren wellicht ook stormslachtoffers.

Den Haag, Dec. '28.

N. TINBERGEN.

WAT WE ZAGEN.

DE laatste week van October gingen we met ons vieren naar de Hoek toe, daar toe in de gelegenheid gesteld door de Vereeniging voor Vogelbescherming, die ons welwillend toestond het keetje, dat de bewakers in de broedtijd bevolken, te gebruiken. October naar de Hoek was voor ons, binnenlanders een waar tooverwoord, dat visioenen opriep van korte, koude dagen, doorgebracht wadend door de overstroomde doorbraken temidden van een vogelmassa, die aan het ongeloofelijke grensde. Wat het eerste betreft kwamen we bedrogen uit, niet alleen waren de duinvalleien en doorbraken droger dan vorig jaar September, zelfs dit jaar Juni is het natter geweest. Wel was de eerste hoge stroomvloed al de vlakken binnengedrongen, en had overal een voet hoog tegen de duinen zijn sporen achtergelaten in de vorm van eindeloze slierten konijnenkeutels, maar de grond bleek zoo droog te zijn geweest dat al het water weer weg gezakt was. De Wiggatplas had niet eens zijn gewone Zomersche omvang, terwijl de Krakeendenplas op het opgespoten bouwland tegen alle profeties van bewakers en boeren uitgedroogd was. Ook de waterput deed mee aan de algemeene malaise, zeer tot ons en der Vloten, de eenige verdere bewoners van het duin, ongenoegen.

Maar wat de vogels aangaat, die waren er volop. enkele zelfs teveel, meer in het bijzonder de fazanten, die, het heele jaar door vet gemest met mais en andere lekkernijen nu overal tot vervelens toe hun boek-boek-brrrr deden hooren, ontploften, zooals wij zegden.

's Ochtens tusschen zevenen en negenen gingen we naar de Kaap, de Westelijkste punt van het opgespoten bouwland, of naar de Duinen bij het Bakengat kijken naar al wat er zoo warmere oorden opzocht. Ongelijk kon je de trekkers niet geven, als je, uitgedost met truien, ijstruien, pullovers jassen en verder alles wat maar eenigszins tot verwarming van het lichaam kon dienen daar in de vroege morgenuren rillend zat te kijken en op te schrijven. De Kaap was de mooiste post dus ook de koudste. Soms hielden we het er niet uit, en verhuisden halfweg naar het duin, waar het uitzicht niet zo goed was, maar waar we een beschut plekje gevonden hadden.

Terwijl we daar dan bibberden, kwamen over de Vlierenlaan lange slierten roeken. veel jonge er bij die nog een zwarte snavel hadden. Moeilijk tegen de wind invliegend verderden ze weinig, zoodat we ruim de tijd hadden de troepen te tellen. Vaak balden zich de slierten samen tot een groote troep, die cirkelend wat rondzwierde om zich daarna weer op te lossen. Enkele grijsgekapte kauwtjes vlogen mee met de grootere familieleden. In paren of kleine troepjes trokken bonte kraaien, niettegenstaande de harde wind telkens met elkaar spelend. Vinken vlogen in groote troepen, zonder orde of regelmaat verspreid aan ons voorbij, of liever onder ons voorbij, want door de sterke wind vlogen ze zoo laag, dat wij vanaf onze hoge uitkijkpost ze tegen de vlakte onder ons zagen, iets wat het herkennen van de vogels voor ons erg vergemakkelijkte. Ringmusschen trokken evenals spreeuwen in kleine troepjes snel voorbij, dicht aan een gesloten, en schijnbaar zonder zich aan de wind te storen. Bij de musschen was de ring van ver al een duidelijk kenmerk, terwijl spreeuwen niettegenstaande hun snelle vlucht zoo'n plomp uiterlijk hebben, dat ze niet te verwarren zijn. Enkele malen kwamen ook koolmezen aanzetten. Trekkend in losse troepjes net als de vinken waren de witte wangen reeds van ver een duidelijke